

مدیریت ورزشی - زمستان ۱۳۹۹
دوره ۱۲، شماره ۴، ص: ۱۱۶۳ - ۱۱۴۱
تاریخ دریافت: ۹۸ / ۰۸ / ۰۶
تاریخ پذیرش: ۹۹ / ۰۶ / ۱۰

توصیف عملکرد رؤسای سازمان تربیت بدنی ایران از ابتدای شکل گیری تا سال ۱۳۵۷

سارا هنرمند راد^{۱*} - عاطفه جوادی کرمانی^۲ - تهمورث نورایی^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران، تهران،
ایران. ۲. کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی کرمان،
کرمان، ایران. ۳. استادیار بازنشسته دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران

چکیده

هدف از این پژوهش توصیف عملکرد رؤسای سازمان تربیت بدنی ایران از ابتدای شکل گیری است. روش تحقیق از نوع تاریخی بود و سازمان تربیت بدنی به عنوان سازمان اصلی متولی ورزش در کشور و چگونگی عملکرد مدیریتی در آن از اهمیت بسزایی برخوردار است. در این تحقیق سعی شده مدیران تربیت بدنی، که به نوعی در برنامه ریزی و تدوین قوانین سازمان ملی تربیت بدنی ایران دخیل بوده اند، معرفی و عملکرد مدیریتی آنها، بیان شود. در واقع عملکرد همه مدیران یا رؤسای سازمان ملی تربیت بدنی ایران از ابتدای پیدایش تا سال ۱۳۵۷ (دوره پهلوی) توصیف شده است. ابزار استفاده شده در این تحقیق، اسناد (منابع دسته اول) تهیه شده از سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و کتابهای قدیمی مرتبط با موضوع تحقیق، بوده است. نتایج به دست آمده از اسناد و مدارک، حاکی از آن است که برخی مدیران سازمان تربیت بدنی ایران همانند علاء، سمیعی، ایزدپناه، باتمانقلیچ، خسروانی و کاشانی دوره موفق تری را نسبت به سایرین گذرانده اند. بررسی و نتایج تحقیق حاضر حاکی از آن است که از جمله عملکردهای مهم انجام گرفته در این سالها، می توان به تصویب اساسنامه پیشاهنگی و تربیت بدنی و تأسیس کانون ورزش ایران (توسط دکتر سمیعی، ۱۳۱۵)، افتتاح ورزشگاه ۳۰ هزار نفری امجدیه (توسط دکتر سمیعی، ۱۳۱۷)، تشکیل کمیته ملی المپیک ایران (توسط دکتر سمیعی، ۱۳۲۵)، شرکت ایران در المپیک، میزبانی جام ملت های فوتبال آسیا و نخستین قهرمانی کشتی در قاره کهن ۱۳۴۷ تهران در زمان مدیریت خسروانی و انحلال سازمان تربیت بدنی به دستور محمدرضا پهلوی جهت پی ریزی بنیاد تازه هایی برای ورزش کشور تحت عنوان وزارت ورزش و جوانان در سال ۱۳۵۵ اشاره کرد.

واژه های کلیدی

ایران، تربیت بدنی، سازمان، رؤسا، عملکرد.

Email: honarmand.rad@ut.ac.ir

* نویسنده مسئول : تلفن: ۰۹۱۳۱۳۰۳۰۶۶

مقدمه

اهمیت جایگاه و نقش مدیران به‌عنوان طراحان، هدایتگران و اداره‌کنندگان اصلی سازمان بر کسی پوشیده نیست و به‌کارگیری نظام‌های مؤثر انتخاب، جذب، نگهداری، ارزیابی و توسعه آنان نیز از جایگاه مهم و ویژه‌ای برخوردار است و ارزیابی عملکرد از مسائل مهم مدیریت منابع انسانی و از خطیرترین وظایف مدیران و سرپرستان به‌شمار می‌رود. هدف ارزیابی عملکرد مدیران یک سازمان، شناسایی میزان اثربخشی و کارآمدی سازمان از طریق فراهم ساختن و توسعه اطلاعات حیاتی منابع انسانی است. بی‌تردید، زندگی اجتماعی انسان بدون همکاری، همیاری و برآوردن نیازهای متقابل آنها امکان‌پذیر نخواهد بود. این امر به تقسیم کار و توسعه تخصص‌ها و مهارت‌های مختلف منجر شده و بر پیشرفت کمی، کیفی و آثار و نتایج آن افزوده است و روابط اجتماعی و سازمان‌یافته او را در قالب نهادها، سازمان‌ها و واحدهای کم‌وبیش تخصصی گسترش داده است. باید به این نکته توجه داشت که این سازمان‌ها و نهادها، حتی با تشکیلات و امکانات مادی و غیرمادی بی‌نقص، با وجود داشتن جوی نامساعد قادر به برآوردن نیازهای کارکنان و به‌تبع آن عملکرد مناسب سازمانی و دستیابی به اهداف سازمانی نیستند (۱). در حوزه ورزش هم بی‌شک پیدایش این نهادها و سازمان‌ها بر توسعه و ترویج علمی و عملی آن تأثیر بسزایی داشته و خواهد داشت. سازمان تربیت بدنی ایران که در ابتدای شکل‌گیری با توجه به اسناد رسمی در این خصوص با نام انجمن تربیت بدنی ایران و سپس سازمان تربیت بدنی و تفریحات سالم ایران خوانده می‌شد؛ در اولین اساسنامه در سال ۱۳۴۱ بند نخست تعریف و هدف این سازمان چنین مطرح شده است: سازمان تربیت بدنی و تفریحات سالم ایران سازمانی است که به‌منظور پیشرفت و تعمیم ورزش و تأمین سلامتی و نیرومندی مردم و جوانان کشور و فراهم ساختن تفریحات سالم و تقویت رشد ملی و اخلاقی آنان در تاریخ ۲۸ فروردین‌ماه ۱۳۱۳ به نام انجمن ملی تربیت بدنی ایران تأسیس و یگانه مرجع صلاحیت‌دار که به تمامی مؤسسات کشور نظارت و رسیدگی کرده و در پیشرفت مقاصد، برنامه‌ها و تهیه وسایل، اماکن و کمک‌های لازم را اعمال کند.

بررسی تاریخ تربیت بدنی در کشورمان کنکاشی در حوادث است و از این طریق، در جهت ارتقای سطح عمل و رفع نقایص تکراری آن گام برداشت. علاوه بر این ثبت وقایع کنونی نیز که تاریخ آینده را می‌سازد، می‌تواند کمک‌کننده و راهگشای آیندگان باشد. طبق اسناد، مدارک و شواهد قدیمی موجود به‌طور قطع از دوره باستان نمودهایی از تربیت بدنی در دنیا وجود داشته است و می‌توان گفت اهمیت تربیت بدنی به‌عنوان یکی از ضرورت‌های بقای نسل انسان بوده که رفته‌رفته با تکامل بشر و گذشت زمان

این نیاز همیشگی با تغییر شکل و نه تغییر محتوا همراه شده است. تا حدودی کمبود منابع کامل و مستند، عدم ثبت مدارک و نتایج در زمینه‌های مرتبط با موضوع را می‌توان از دلایل مهم سوء مدیریت و اجرای اهداف برشمرد. ناکارآمدی یک سازمان را می‌توان با تأمل و بررسی در تاریخچه آن، مقایسه با وضعیت کنونی و تفکر در نتایج آن بر اهداف موردنظر مرتفع ساخت. از این رو با طرح این بحث که از طریق تحقیقات تاریخی توسط کارشناسان هر رشته می‌توان گامی مؤثر در این زمینه برداشت. همان‌طور که حضرت علی (ع) در وصیتی به امام حسن (ع) می‌فرماید: «حوادث آینده را در پرتو حوادث گذشته بررسی کن که حوادث همانند یکدیگرند» (۲). ضرورت نگاه تاریخی به تربیت بدنی و سازمان تربیت بدنی ایران می‌تواند آن را با توجه به تغییرات و توسعه آن در دوره‌های متفاوت بررسی و از جنبه اصلاح و تکامل به آن کمک‌های شایان توجه و ارزنده‌ای را عرضه کند. درس گرفتن و عبرت‌آموزی از وقایع گذشته شاید مهم‌ترین ضرورت مطالعه تاریخ باشد. همچنین کسب اطلاعات و شناخت زندگی از دیگر فواید مطالعه تاریخ و بررسی احوال گذشتگان است. از آنجا که مقدمه حرکت به سوی آینده تفکر در گذشته است، پس باید گذشته را خوب شناخت، از آن درس گرفت و پند آموخت (۲).

شایان ذکر است که دوره پهلوی که زمان این تحقیق بخشی از آن است، به دو قسمت تقسیم می‌شود:

۱. پهلوی اول (رضاشاه) از سال ۱۳۰۴ تا سال ۱۳۲۰ (۱۶ سال) و

۲. پهلوی دوم (محمدرضا شاه) از سال ۱۳۲۰ تا سال ۱۳۵۷ (۳۷ سال).

در زمان پهلوی اول بسیاری از کارهای زیربنایی پایه‌گذاری شد، از جمله آنها ورزش بود و رضاشاه از همان ابتدا مسئولیت آن را به ولیعهد خود یعنی محمدرضا پهلوی جوان سپرد و وی با ابراز علاقه خود به ورزش در جهت توسعه آن کوشید. با فرا رسیدن جنگ جهانی دوم در سال ۱۳۱۹ پس از یک سال با فرار رضاشاه و واگذاری آن به ولیعهدش محمدرضا پهلوی، دوره پهلوی دوم آغاز شد. در اواخر دوره قاجار با توجه به توسعه سفرهای خارجی به اصطلاح «سفر به فرنگ» و همچنین در اوایل دوره پهلوی که دانشجویان برای ادامه تحصیل به کشورهای اروپایی و آمریکایی بورسیه می‌شدند، با فعالیت‌های سایر کشورها آشنا شدند، به‌ویژه ورزش و تنوع رشته‌های ورزشی در سایر ممالک جذابیتی را برای آنها و برخی سران مملکتی دنیادیده، به‌همراه داشت. از این رو پس از بازگشت میرمهدی ورزشکار و بلژیک و ترکیه که جزء دانشجویان علاقه‌مند به ورزش بودند و در خارج تحصیل می‌کردند، همچنین بازگشت رضاشاه از ترکیه در اوایل حکومتش، نهضت‌های جدیدی از ورزش شروع به پا گرفتن کرد که یکی از قوی‌ترین آنها

در تاریخ ۱۳۱۳/۱/۲۸ رخ داد، که در بسیاری از اسناد این تاریخ به‌عنوان تأسیس انجمن ملی تربیت بدنی یاد شده است (۳).

اولین اساسنامه این انجمن خودجوش که توسط تعدادی از علاقه‌مندان به ورزش راه‌اندازی شد، با تعداد کمی مصوبه به تصویب هیأت وزیران رسید و ریاست آن به حسین علاء واگذار شد و علی‌اصغر حکمت، وزیر وقت نیز با پشتیبانی از انجمن که در آن زمان زیر نظر وزارت فرهنگ آغاز به کار کرده بود، مواجه شد. در این دوره با توجه به ناآگاهی افراد به تربیت بدنی اصولی، تصمیم به استخدام یک نفر کارشناس تربیت بدنی آمریکایی گرفته شد که مسترگیپسن نام داشت. وی به مدت دو سال از ۱۳۱۳ تا ۱۳۱۵ خدمات زیادی به ورزش کشورمان کرد و مدت برگرفته از کشور خودش را در ایران پیاده کرد، از جمله آموزش معلمان ورزش و برگزاری مسابقات رسمی بین دانش‌آموزان و دانشجویان و دسته‌های آزاد و نظارت بر فعالیت انجمن شهرستان‌ها، در آغاز تأسیس انجمن، تأمین بودجه تربیت بدنی از نیم‌درصد از عواید شهرداری انجام می‌گرفت که در ابتدای کار شایان توجه و نشانه توجه دولت به توسعه امر ورزش بود. پس از تأسیس انجمن ۱۸ نفر به مدت ۴۴ سال بر مسند ریاست تربیت بدنی نشستند که بیشتر آنها نظامی بودند. به‌جرات می‌توان گفت هیچ‌یک از آنها متخصص فن نبودند. در بین آنها افرادی که بیشترین دوره ریاست را تجربه کردند، با موفقیت بیشتری روبه‌رو شدند، هرچند در اسناد دیده‌شده این افراد حتی برای بار دوم هم به ریاست سازمان تربیت بدنی ایران برگزیده شدند (۴).

در گذری از تاریخ سازمان تربیت بدنی ایران (وزارت ورزش و جوانان جمهوری اسلامی ایران فعلی) قبل از انقلاب اسلامی یعنی از سال تأسیس سازمان (۱۳۱۳ تا ۱۳۵۷) می‌توان گفت ابتدا در دهه ۱۳۰۰ ش انجمن ملی تربیت بدنی در ایران پس از تصویب قانون ورزش اجباری در مدارس، تأسیس شد. در سال ۱۳۲۰ش تربیت بدنی به دو بخش وزارت فرهنگ و انجمن ملی تربیت بدنی تفکیک شد. در سال‌های بعد امور ورزش در ایران به سه بخش مجزا تحت عنوان‌های سازمان تربیت بدنی و تفریحات سالم، کمیته ملی المپیک و شورای ورزش بانوان متمرکز شد. در سال ۱۳۵۰ سازمان تربیت بدنی و تفریحات سالم یکی از معاونت‌های نخست‌وزیری شد و در هر استان کشور اداره کل تربیت بدنی تشکیل شد. در سال ۱۳۵۳ هفتمین دوره بازی‌های آسیایی در تهران برگزار شد و با گشایش مجموعه ورزشی آزادی به تدریج مدارس و دانشکده‌های تربیت بدنی شکل گرفت. در ۸ دی‌ماه ۱۳۸۹ نمایندگان مجلس شورای اسلامی با ادغام

۱. منظور سازمان تربیت بدنی ایران است که در ابتدا انجمن تربیت بدنی ایران نام داشت.

سازمان تربیت بدنی و سازمان ملی جوانان و تشکیل وزارت ورزش و جوانان موافقت کردند. عباس ایزدپناه اولین کسی بود که در این دوره مدیریت سازمان تربیت بدنی را بر عهده گرفت و تا سال ۱۳۳۷ مدیریت آن را بر عهده داشت و در سال ۱۳۳۷ سکان سازمان را به دست محمد دفتری سپرد. محمد دفتری نیز ارتشی بود و تا سال ۱۳۴۰ عهده‌دار ریاست این سازمان بود و بعد از وی عبدالحمید ریاست یکساله خود را در این سازمان در دست گرفت و در سال ۱۳۴۱ ایزدپناه دوباره روی کار آمد و تا سال ۱۳۴۶ مشغول به مدیریت این سازمان بود. بعد از آن منوچهر قره‌گوزلو مدیریت یکساله خود را به انجام رسانید. خسروانی بعد از قره‌گوزلو سکان سازمان را در اختیار گرفت و تا سال ۱۳۵۰ به این سازمان خدمت کرد. امجدی سومین مدیری بود که مدیریت یکساله این سازمان را بر عهده گرفت و در سال ۱۳۵۱ سمت خود را به حجت کاشانی واگذار کرد. علی حجت کاشانی به مدت ۵ سال ریاست سازمان تربیت بدنی را بر عهده داشت. نادر جهانبانی معروف به ژنرال چشم آبی، خلبان و سرپرست تیم اکروجت در پایتخت بود.

از تحقیقات انجام‌گرفته در زمینه تاریخ تربیت بدنی و تحولات ورزش ایران می‌توان به کتاب‌های تاریخ تربیت بدنی (ابوالفضل صدری، ۱۳۴۰، تاریخچه ورزش) (۵)، فرامرز برزگر، (۱۳۵۰)، تاریخ ورزش ایران (۳)، جواد کریمی، (۱۳۶۰)، تاریخ تربیت بدنی در ایران و جهان (۶)، رشید بهنام فراز، (۱۳۶۴)، نگرشی نسبت به ورزش‌های ایران و جهان در بازی‌های آسیایی (۷)، میرمحمدکاشف، (۱۳۸۲)، تاریخ تربیت‌بدنی (۸)، محمد نیکوبخت، (۱۳۸۵)، تربیت‌بدنی در آینه فرهنگ و ادبیات ایران (۹)، نصراله دادار، (۱۳۸۵)، نامه‌های ورزشی (۱۰)، رحیم رضایی، (۱۳۸۷)، تاریخچه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی (۱۱)، محمدرضا اسمعیلی، (۱۳۹۰)، تمرینات بدنی و تاریخچه ورزش (۲) و فرهادفر، (۱۳۹۲)، (۱۲) اشاره کرد که با توجه به تحقیق حاضر و بررسی‌های انجام‌گرفته بهترین منابع استفاده‌شده، مربوط به کتاب تاریخچه ورزش نوشته ابوالفضل صدری و کتاب تاریخ ورزش ایران نوشته فرامرز برزگر است. هریک از ایشان در کتاب خود تحولات تربیت بدنی در ایران، اعم از معرفی شخصیت‌های ورزشی، بازی‌ها و مسابقات ورزشی ملی و بین‌المللی را به ترتیب تا سال‌های ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰ به رشته تحریر درآورده‌اند که در این تحقیق از این منابع با توجه به قدمت تاریخی آن به‌عنوان یکی از منابع معتبر و دست‌اول استفاده شده است.

در این پژوهش در پی بررسی میزان اثر عملکردی مدیران ورزشی در طول تاریخ سازمان تربیت بدنی از ابتدای شکل‌گیری تا سال ۱۳۵۷ هستیم تا درک روشن‌تری از عملکرد مدیران سازمان در بیشترین تأثیرشان در تحولات سازمان تربیت بدنی ایران در حوزه‌هایی چون مهم‌ترین اقدامات رؤسا، روند شکل‌گیری ساختار و تشکیلات و ساخت تأسیسات زیربنایی ورزش در سازمان تربیت بدنی ایران و حضور

در مسابقات بین‌المللی و برگزاری آنها در داخل کشور پیدا کنیم. سؤال تحقیق این است در دوره‌های مختلف از ابتدا تا سال ۱۳۵۷ مدیران انجمن چه کسانی بودند و مهم‌ترین فعالیت‌های آنان چه بوده است؟ همچنین برای پاسخ به پرسش تحقیق ضمن شناسایی رؤسای انجمن ملی تربیت بدنی ایران به معرفی فعالیت‌های بارز آنان در هر دوره ریاستشان خواهیم پرداخت. اطلاعاتی که در این پژوهش ارائه می‌شود، با توجه به اسناد موجود در آرشیو سازمان اسناد ملی ایران، روزنامه‌های اطلاعات و کیهان ورزشی و کتاب‌های تاریخی و قدیمی که در این زمینه تألیف شده‌اند، به‌دست آمده‌اند که بی‌شک با گذشت زمان اسناد دیگری نیز یافت خواهد شد و بر همین اساس محققان دیگر می‌توانند در این خصوص اطلاعات کامل‌تری را در تحقیقات بعدی ارائه کنند. امید است تحقیق حاضر گامی ابتدایی و اندک برای ثبت و ضبط میراث تاریخ ورزش و نحوه شکل‌گیری سازمان تربیت بدنی ایران و بررسی نخستین تحولات تاریخ این سازمان برداشته و آغازی برای توسعه و پیشبرد این حیطه و ثبت اسناد معتبر و شناسایی مابقی اشخاص در سمت ریاست سازمان تربیت بدنی ایران بعد از انقلاب اسلامی و همچنین استفاده از تجربیات ایشان و ثبت تحولات و اقدامات آنها در تاریخ سازمان تربیت بدنی ایران باشد. علاوه بر موارد مذکور می‌توان گفت زمانی که ما تجربه‌هایی از امور گذشته نداشته باشیم و بدون توجه به آن فعالیت‌ها را آغاز کنیم، به احتمال بسیار زیاد، خطاهایی را مرتکب می‌شویم که حتی ممکن است جبران‌ناپذیر باشند؛ بنابراین همان‌طور که می‌دانید برای کسب نتایج بهتر در تحقیقات، مرور گذشته و اطلاع از پیشینه، لازم است. بر همین اساس تحقیق حاضر به توصیف عملکرد رؤسای سازمان‌های تربیت بدنی ایران از ابتدای شکل‌گیری تا سال ۱۳۵۷ تأکید دارد. نتایج این تحقیق می‌تواند مورد استفاده مدیران ورزشی قرار گیرد. دانشجویان و محققان نیز می‌توانند با استفاده از این نتایج به انجام امور پژوهشی در این حوزه بپردازند.

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نوع تاریخی است. این تحقیق وقایع مربوط به گذشته را تعبیر، تفسیر و ارزیابی می‌کند. هدف از این روش این است که وقایع گذشته دقیق و درست شناسایی شوند تا وضع موجود بهتر درک شود. در روش‌های دیگر مانند توصیفی یا تجربی محقق می‌تواند نمونه مورد مطالعه را با میل خود انتخاب کند، اما در تحقیق تاریخی مجبوریم فقط اطلاعات و اسنادی را که از گذشته باقی مانده‌اند، بررسی کنیم. این تحقیق از نظر روش، توصیفی و تحلیلی (اسنادی)، از نظر هدف، بنیادی و از منابع و اسناد به‌جامانده از گذشته است. جامعه پژوهش حاضر شامل تمام رؤسای سازمان تربیت بدنی ایران از ابتدا تا سال ۱۳۵۷

و نمونه تحقیق برابر با جامعه تحقیق است. این تحقیق با مراجعه به آرشیو اسناد اداره تربیت بدنی، اسناد مرتبط با سازمان اسناد رسمی کشور و کتابخانه ملی ایران، کتاب‌های قدیمی و تاریخی (از جمله کتاب‌های تاریخ ورزش بزرگ، صدری و...) و روزنامه‌های قدیمی انجام گرفته است.

یافته‌های پژوهش

جدول ۱. توصیف عملکرد رؤسای سازمان ملی تربیت بدنی از ابتدا تا سال ۱۳۵۷ (۳)

دوره	دوره فعالیت رؤسای سازمان تربیت بدنی	رؤسای تربیت بدنی و (مدت زمان ریاست)	اقدامات انجام گرفته / عملکرد
۱	اردیبهشت ۱۳۱۳ تا مرداد ۱۳۱۳	حسین علاء (۳ ماه)	<ul style="list-style-type: none"> * تأسیس انجمن ملی تربیت بدنی و پیشاهنگی به ریاست عالیہ محمدرضا پهلوی (۱۳۱۳/۱/۲۸) * تدوین اولین اساسنامه انجمن ملی تربیت بدنی (۱۳۱۳) * استخدام توماس گیپسن برای مدیریت اداره تربیت بدنی (۱۳۱۳) * برگزاری دوره‌های آموزشی تربیت بدنی برای معلمان * اختصاص نیم درصد از عواید شهرداری برای تأمین هزینه‌های انجمن * برگزاری مسابقات رسمی بین دانش‌آموزان و دانشجویان و دسته‌های آزاد * استقرار انجمن ملی تربیت بدنی و پیشاهنگی در وزارت معارف * تأسیس ۴۷ انجمن در ولایات * وجود شش میدان ورزشی در کشور * ساخت ورزشگاه (استادیوم) ۳۰ تا ۴۰ هزار نفره * برگزاری یک دوره اصول جدید تعلیم و تربیت بدنی برای ۶۳ نفر از معلمان مدارس مرکز و ولایات
۲	۱۳۱۳/۷/۱ تا ۱۳۱۸/۴/۳۱	حسین سمیعی (۴ سال و ۱۰ ماه)	<ul style="list-style-type: none"> * تصویب اساسنامه پیشاهنگی و تربیت بدنی (۱۳۱۵/۳/۹) * افزودن کلمه پیشاهنگی به تربیت بدنی در خردادماه ۱۳۱۵ * شرکت ۳۰ جوان ایرانی را برای شرکت در کنگره جهانی تربیت بدنی (بازی‌های المپیک) و اردوی جوانان به برلین دعوت کردند (۱۳۱۵). * افتتاح دانشسرای مقدماتی تربیت بدنی پسران بجای دارالمعلمین ورزش سابق (ماده ۱ اساسنامه ۱۳۱۶) * افتتاح ورزشگاه ۳۰ هزار نفری امجدیه (خبر روزنامه اطلاعات ۱۳۱۷/۷/۲۷) * انتصاب بهاء‌الدین بازارگاد به جای توماس گیپسون ۱۳۱۷/۱۰/۶ * تربیت ۲۰ متخصص تربیت بدنی * افزایش بودجه انجمن از نیم به یک درصد (۱۳۱۵) * تصویب اساسنامه دانشسرای تربیت بدنی در ۳۷۴مین جلسه شورای عالی معارف در تاریخ ۱۳۱۷/۶/۱۵

ادامه جدول ۱. توصیف عملکرد رؤسای سازمان ملی تربیت بدنی از ابتدا تا سال ۱۳۵۷ (۳)

دوره	دوره فعالیت رؤسای سازمان تربیت بدنی	رؤسای تربیت بدنی و (مدت زمان ریاست)	اقدامات انجام گرفته / عملکرد
۳	۱۳۱۸/۶/۲۱ تا ۱۳۱۸/۱۱/۴	محمدعلی تربیت (۴ ماه)	<p>*تقارن با جنگ جهانی دوم</p> <p>*انتصاب ابوالقاسم شکرانی به سمت رئیس اداره تربیت بدنی</p> <p>*تهیه مدال‌های گوناگون ورزش و آیین‌نامه اعطای آنها</p> <p>*اجرای نمایش‌ها و جشن‌های ورزشی در زمینه‌های مختلف</p> <p>*تهیه جوایز و گلدان‌های نقره (کاپ) و امتیازات ورزشی</p> <p>*توسعه روابط ورزشکاران رشته‌های مختلف بین تهران و شهرستان‌ها و انجام مسافرت‌ها و مسابقات دسته‌جمعی متعدد در نقاط مختلف کشور و ترتیب پذیرایی و سفر آنها</p> <p>*تهیه پرچم افتخار برای مسابقات قهرمانی کشور</p> <p>*تهیه تشک‌های کشتی و لوازم ورزشی جدید</p>
۴	۱۳۱۸/۱۰/۲۷ تا ۱۳۱۹/۴/۳۱	الهیاری صالح (۶ ماه)	<p>*تشکیل مسابقات ورزشی دسته‌های آزاد و قهرمانی کشور</p> <p>*تهیه و در نظر گرفتن مدال برای ۳۱ رشته ورزشی</p> <p>*تهیه و تنظیم بودجه تفصیلی سازمان ورزش و پیشاهنگی</p> <p>*تهیه مدال‌های ورزشی برای دختران و زنان و تقویت ورزش‌های آنان</p> <p>*ایجاد و توسعه استخرهای شنا و زمین‌های ورزشی</p> <p>*تشکیل اردوهای تابستانی در منظره و شهرستان‌ها</p> <p>*تأسیس مجله پیشاهنگی تربیت بدنی ایران که مدیریت آن را بازارگاد بر عهده داشت و هم خود او طرح آن را ریخته بود. این مجله دو ماه یکبار، به نام پیشاهنگی و با همین فاصله زمانی به نام تربیت بدنی منتشر می‌شد و شمارگان آن هزار جلد بود و به ظاهر این دومین نشریه ورزشی و اختصاصی در کشور به‌شمار می‌رفت.</p> <p>*تهیه و تصویب آیین‌نامه تنیس و هیأت ورزشی آن</p> <p>*تنظیم آیین‌نامه جدید سازمان تربیت بدنی و پیشاهنگی</p>
۵	۱۳۱۹/۴/۳۱ تا ۱۳۲۰/۶	ابوالحسن ابتهاج (۱ سال و ۲ ماه)	<p>*تهیه اساسنامه انجمن در سال ۱۳۲۰</p> <p>*تفکیک تربیت بدنی به دو بخش متمایز: تربیت بدنی آموزشگاه‌ها به وزارت فرهنگ وقت و ورزش دسته‌های آزاد و پیشاهنگی به انجمن ملی تربیت بدنی واگذار شد (۱۳۲۰)</p>

دوره	دوره فعالیت رؤسای سازمان تربیت بدنی	رؤسای تربیت بدنی و (مدت زمان ریاست)	اقدامات انجام گرفته / عملکرد
۶	۱۳۲۰/۶/۴ تا ۱۳۲۴/۴	حسین علاء (کمتر از ۴ سال)	*استخدام مسترفوگل به‌عنوان کارشناس پیشاهنگی (۱۳۲۰) *خرید لوازم ورزشی از کشورهای آمریکا، هند و انگلستان *ریاست اداره تربیت بدنی به عهده ابوالفضل صدری (۱۳۲۱/۱/۱۹) *تعطیلی دانشسرای تربیت بدنی ایران به مدت ۴ سال (۱۳۲۳) *انتشار مجله‌ای به نام باشگاه «بیرو و راستی» که بعد از ۶ سال با فوت مهران همراه با باشگاه مربوطه تعطیل شد (۱۳۲۴). *به رسمیت شناختن دسته‌های فوتبال اقلیت‌های مذهبی (۱۳۲۴) *تهیه آیین‌نامه انجمن‌ها و باشگاه‌ها، مقررات رشته‌های مختلف ورزشی و آماده‌سازی کلاس‌های تمرینی و توجه بیشتر به ورزش جوانان در شهرستان‌ها
۷	۱۳۲۴/۴ تا ۱۳۲۵/۶	حسین سمیعی (ادیب‌السلطنه) (۱ سال و ۲ ماه)	*تشکیل کمیته ملی المپیک ایران (-/۱۳۲۵/۲) *سرعت در سازمان‌دهی ورزش ایران و تلاش برای راه‌اندازی ۱۵ فدراسیون
۸	۱۳۲۵/۷ تا ۱۳۲۵/۱۲	سید علی شایگان (۶ ماه)	*تصویب اساسنامه جدید انجمن و آغاز کار رسمی فدراسیون‌ها ۱۳۲۵/۱۲/۱۲
۹	۱۳۲۵/۱۲ تا ۱۳۲۶/۶	حسین سمیعی (۶ ماه)	*پذیرش عضویت رسمی کمیته ملی المپیک ایران ۱۳۲۶/۹/۲ *تصویب اساسنامه کمیته ملی المپیک ۱۳۲۶/۵/۵
۱۰	۱۳۲۶/۶ تا ۱۳۲۶/۹	امان ...جهانبانی (۳ ماه)	*آغاز به عضویت درآمدن فدراسیون‌های ورزشی ایران در کمیته بین‌المللی المپیک
۱۱	۱۳۲۶/۹ تا ۱۳۲۶/۱۱	محمود بدر (۲ ماه)	*در این سال هیچ فعالیتی ثبت‌نشده و اسنادی وجود ندارد
۱۲	۱۳۲۶/۱۱ تا ۱۳۳۱/۱۰/۲۳	امان ...جهانبانی (۵ سال)	*شرکت ایران برای نخستین بار در چهاردهمین مسابقات المپیک لندن ۱۹۴۸ (۱۳۲۷/۵/۷) با ۳۸ ورزشکار *راه‌اندازی دو دانشسرای تربیت بدنی دختران و یک دانشسرای تربیت بدنی پسران (۱۳۲۷) *برگزار کردن مسابقات در هر گروه که تا سال ۱۳۲۷ زیر نظر انجمن بود قرار شد؛ *مسابقه‌های دانشکده‌ها زیر نظر مستقیم سازمان ورزش دانشگاه *تصویب اساسنامه جدید تربیت بدنی در سال ۱۳۲۹ *تأسیس ۵ دانشسرای تربیت بدنی تا سال ۱۳۳۰ *مسابقه‌های آموزشگاه‌ها زیر نظر اداره تربیت بدنی وزارت فرهنگ

ادامه جدول ۱. توصیف عملکرد رؤسای سازمان ملی تربیت بدنی از ابتدا تا سال ۱۳۵۷ (۳)

دوره	دوره فعالیت رؤسای سازمان تربیت بدنی	رؤسای تربیت بدنی (مدت زمان ریاست)	اقدامات انجام گرفته / عملکرد
۱۲	۱۳۲۶/۱۱ تا ۱۳۳۱/۱۰/۲۳	امان ...جهانبانی (۵ سال)	*مسابقه‌های ورزشی نظامی زیر نظر مستقیم انجمن ورزشی ارتش *سایر مسابقه‌ها اعم از مسابقات باشگاهی یا قهرمانی کشور زیر نظر فدراسیون‌ها برگزار شوند. *شرکت ایران در اولین دوره بازی‌های آسیایی ۱۹۵۱، هندوستان (دهلی‌نو) ۱۳۳۰ با حضور ۶۴ ورزشکار ایرانی و کسب ۱۲ مدال طلا نقره و کسب مقام سوم در این دور بازی‌ها، افزایش بودجه دولت و شهرداری‌ها و وزارت فرهنگ به میزان ۳ درصد برای انجمن (۵). *شرکت ۲۱ نفر از ورزشکاران ایرانی در المپیک ۱۹۵۲ م. هلسینکی (فنلاند) و کسب مقام سی‌ام با هفت مدال (۱۳۳۱/۴/۲۸)
۱۳	۱۳۳۱/۱۰/۲۴ تا ۱۳۳۲/۲/۲۴	نادر باتمانقلیچ (۴ ماه)	*شرکت ایران در المپیک پانزدهم با تعداد ۱۷ نفر ورزشکار در سال ۱۹۵۲ م. با ۲۳ ورزشکار، فنلاند ۱۳۳۳ و کسب مقام سوم
۱۴	۱۳۳۲/۲/۲۴ تا ۱۳۳۳/۵/۲۰	دکتر کمال‌الدین جناب (۱ سال و ۳ ماه)	*سندی موجود نبود.
۱۵	۱۳۳۳/۵/۲۰ تا ۱۳۳۷/۶/۲۰	عباس ایزدپناه (۵ سال)	*شرکت ایران در المپیک دوره شانزدهم (۱۹۵۶ م.) در ملبورن استرالیا و کسب مقام چهاردهم با حضور ۱۷ ورزشکار (۱۳۳۵) *ایزدپناه علاوه بر ریاست انجمن سمت معاونت وزارت فرهنگ را نیز بر عهده داشت.
۱۶	۱۳۳۷/۶/۲۰ تا ۳۹/۱۰	تیمسار محمد متین دفتری (کمتر از ۲ سال)	*متین دفتری علاوه بر ریاست انجمن سمت معاونت وزارت فرهنگ را نیز بر عهده داشت. *تغییر نام تربیت بدنی به سازمان تندرستی جوانان و تربیت بدنی ایران *شرکت ایران در سومین دوره بازی‌های آسیایی ۱۹۵۸، ژاپن (توکیو) با ۱۱۲ ورزشکار (۱۳۳۷) و کسب مقام چهارم *شرکت در مسابقات المپیک هفدهم ۱۹۶۰ ایتالیا (رم)، با ۲۵ شرکت‌کننده و کسب مقام بیست‌وهفتم
۱۷	۱۳۳۹/۱۰/۶ تا ۱۳۴۰/۱۱	محمدحسین عمیدی (کمتر از ۲ سال)	*کسب نخستین قهرمانی تیم کشتی آزاد ایران در جهان ۱۹۶۱ یوکوهاما (روزنامه اطلاعات، ۱۳۳۹) *برگزاری مراسم هفته المپیک در سطح کشوری (۱۳۳۹)

دوره	دوره فعالیت رؤسای سازمان تربیت بدنی	رؤسای تربیت بدنی و (مدت زمان ریاست)	اقدامات انجام گرفته / عملکرد
۱۸	۱۳۴۰/۱۱ تا ۱۳۴۵	عباس ایزدپناه (۵ سال)	* شرکت ایران در پنجمین دوره بازی‌های آسیایی ۱۹۶۶، تایلند (بانکوک) * کسب مقام سی و چهارم المپیک ۱۹۶۴ توکیو * قهرمانی تیم کشتی آزاد ایران در جهان ۱۹۶۵ منچستر * کسب مقام ششم در پنجمین دوره بازی‌های آسیایی ۱۹۶۶ تایلند (بانکوک)
۱۹	۱۳۴۵ تا ۱۳۴۶/۱۱/۲۳	منوچهر فراگزلو (۱ سال)	* میزبان شصت و پنجمین کنگره بین‌المللی المپیک جهانی در تهران
۲۰	۱۳۴۶/۱۱/۲۳ تا ۱۳۵۰/۶	پرویز خسروانی (۴ سال)	* میزبانی جام ملت‌های فوتبال آسیا و نخستین قهرمانی در قاره کهن ۱۹۶۸ تهران (۱۳۴۷) * کسب مقام چهارم بازی‌های آسیایی ۱۹۷۰ بانکوک * آغاز ساخت ورزشگاه آزادی برای میزبانی بازی‌های آسیایی ۱۹۷۴ (۱۳۵۰) * تأسیس مراکز آموزش عالی به منظور تربیت نیروی انسانی * کارشناس تربیت بدنی و علوم ورزشی در دانشگاه تهران * تصویب قانون سازمان تربیت بدنی ۱۳۵۰/۳/۲۳ (سازمان تربیت بدنی و تفریحات سالم) * تأسیس ورزشگاهی با نام شاهنشاهی (انقلاب فعلی) متعلق به باشگاه تاج
۲۱	۱۳۵۰/۶/۶ تا ۱۳۵۱	مصطفی امجدی (کمتر از یک سال)	* تأکید ریاست عالی‌ترین تربیت بدنی بر حرفه‌ای کردن فوتبال کشور * افتتاح استادیوم کارگران تهران * اعزام اولین تیم پینگ‌پنگ (تنیس روی میز) ایران به چین، برای شرکت در مسابقات جهانی پینگ‌پنگ که بیش از ۵۰ کشور در آن شرکت داشتند. * افتتاح استادیوم صد هزار نفری آریامهر (آزادی) در تهران و اجرای مراسم نیایش در آن
۲۲	۱۳۵۱ تا ۱۳۵۶	علی حجت کاشانی (۵ سال)	* کسب مقام بیست و هشتم المپیک ۱۹۷۲ مونیخ (۱۳۵۱) * افتتاح استادیوم ورزشی آزادی (۱۳۵۳) به منظور میزبانی هفتمین دوره بازی‌های آسیایی * میزبانی ایران در هفتمین دوره بازی‌های آسیایی ۱۹۷۴ یا ۲۲۵ ورزشکار (۱۳۵۳) * سومین قهرمانی فوتبال جام ملت‌های آسیا به میزبانی کشورمان در سال ۱۹۷۶ تهران (۱۳۵۵) * انحلال سازمان تربیت بدنی به دستور شاه به منظور پی‌ریزی بنیاد تازه‌ای برای ورزش کشور تحت عنوان وزارت ورزش و جوانان (خبر روزنامه اطلاعات، ۱۳۵۵)

ادامه جدول ۱. توصیف عملکرد رؤسای سازمان ملی تربیت بدنی از ابتدا تا سال ۱۳۵۷ (۳)

دوره	دوره فعالیت رؤسای سازمان تربیت بدنی	رؤسای تربیت بدنی (مدت زمان ریاست)	اقدامات انجام گرفته / عملکرد
۲۳	۱۳۵۶ تا ۱۳۵۷	نادر جهانیانی (کمتر از یک سال)	*عدم حضور ایران در هشتمین دوره بازی‌های آسیایی به دلیل رویداد انقلاب جمهوری اسلامی
			*نخستین حضور فوتبال ایران در جام جهانی ۱۹۷۸ آرژانتین (۳)

بحث و نتیجه‌گیری

از جمله فعالیت‌های مهم ورزشی که قبل از تشکیل انجمن بین‌المللی ایران تشکیل شده است، می‌توان به تصویب قانون اساسی فرهنگ و تربیت بدنی دانش‌آموزان در سال ۱۲۹۰، شرکت ایران با یک ورزشکار در بازی‌های المپیک ۱۹۰۰ فرانسه (۱۲۶۸) و تأسیس کلوپ ژیمناستیک و اسکریم شمشیربازی و وزنه‌برداری توسط میر مهدی ورزنده در سال ۱۳۹۶ ش اشاره کرد. وی را می‌توان بانی اجرای ورزش‌های نوین در ایران دانست. علاوه بر موارد مذکور می‌توان به تأسیس اولین فدراسیون فوتبال ایران که نخستین فدراسیون ملی ایران بود، در سال ۱۹۲۲ م (۱۳۰۰ ش)، برگزاری مسابقات مختلف ورزشی در میدان مشق تهران (۱۳۰۳) و تشکیل کلوپ اجتماعیون به مدیریت شمس‌الدین شایسته (۱۳۰۴) اشاره کرد. اگرچه در بسیاری از منابع تاریخ ورزشی، آغاز نهضت ورزش را سال ۱۳۰۶ که قانون اجباری بودن ورزش در مدارس به تصویب مجلس رسید، می‌دانند. صدری (۱۳۴۰) می‌گوید: «اولین کسی که در سال ۱۲۹۸ ش به امر ورزش در شرایط جدید توجه نمود، محمود بدر (نصیرالدوله) وزیر فرهنگ وقت بود که حکیم‌الملک و میرالملک (هدایت) نیز نیت او را تقویت نمودند». در سال ۱۲۹۹ ش مجمع فوتبال ایران به ریاست ماکمری رئیس بانک شاهنشاهی سابق دایر شد (۵). در سال ۱۳۰۰ صدری، عظیمی و طائر و عده‌ای دیگر نام مجمع را تغییر دادند. اعضای آن را فقط از ایرانیان انتخاب کردند. بعد از آن در سال ۱۳۱۳ که انجمن تربیت بدنی و پیشاهنگی ایران به‌طور قانونی تشکیل شد، مسابقات فوتبال نیز سالانه در ایران به کوشش

۱. از همان سال‌های اولیه پیدایش و اوج‌گیری ورزش مدرن در ایران، کلوپ‌ها و باشگاه‌های خصوصی تأسیس شدند تا به موازات حرکت‌های رسمی ملی، امکان بسط فراگیر ورزش‌ها را فراهم آورند. از جمله این کلوپ‌ها، کلوپ اجتماعیون بود که توسط شمس‌الدین شایسته در سال ۱۳۰۴ تأسیس شد و به‌صورت خصوصی به تربیت بازیکنان و برگزاری مسابقات دوره‌ای پرداخت. شایسته هزینه مورد نیاز توسعه ورزش مدرن را از کارخانه‌داران تأمین می‌کرد و از همین ایام نیز پایه باشگاه‌های تجاری-سیاسی ریخته شد (۱۳).

صدری و مجمع فوتبال برگزار می‌شد. این آغاز شکل‌گیری انجمن ملی تربیت بدنی ایران بود که رفته‌رفته بر وظایف و مأموریت‌های آن افزوده شد (۴، ۳). در سال ۱۳۱۳ش حسین علاء به‌عنوان اولین رئیس معرفی شد. شایان ذکر است که محمدرضا پهلوی نقش تعیین‌کننده‌ای در انتخاب رؤسای انجمن ملی تربیت بدنی ایران (سازمان تربیت بدنی) تا پایان دوران حکومت پهلوی داشت.

در دوره ریاست حسین علاء می‌توان به تأسیس انجمن ملی تربیت بدنی و پیشاهنگی ایران به ریاست عالیۀ محمدرضا پهلوی (۱۳۱۳/۱/۲۸)، تدوین اولین اساسنامه انجمن ملی تربیت بدنی (۱۳۱۳)، استخدام توماس گیپسن برای مدیریت اداره تربیت بدنی (۱۳۱۳) و استقرار انجمن ملی تربیت بدنی و پیشاهنگی در وزارت معارف اشاره کرد. از مهم‌ترین اقدامات دوره دوم ریاست حسین علاء می‌توان به استخدام مسترفوگل به‌عنوان کارشناس پیشاهنگی، انتشار مجله‌ای به نام باشگاه نیرو و راستی، به رسمیت شناختن دسته‌های فوتبال اقلیت‌های مذهبی و تهیه آیین‌نامه انجمن‌ها و باشگاه‌ها، مقررات رشته‌های مختلف ورزشی و آماده‌سازی کلاس‌های تمرینی و توجه بیشتر به ورزش جوانان در شهرستان‌ها اشاره کرد. از مهم‌ترین اقدامات حسین سمیعی در سال‌های ریاست سازمان تربیت بدنی ایران (در دوره اول)، تصویب اساسنامه پیشاهنگی و تربیت بدنی، افزودن کلمه پیشاهنگی به تربیت بدنی، افتتاح دانشسرای مقدماتی تربیت بدنی پسران به‌جای دارالمعلمین ورزش سابق، افتتاح ورزشگاه ۳۰ هزار نفری امجدیه، انتصاب بهاء‌الدین بازارگاد به‌جای توماس گیپسون، تربیت ۲۰ متخصص تربیت بدنی و تصویب اساسنامه دانشسرای تربیت بدنی بود و در دوره دوم ریاست وی می‌توان به تشکیل کمیته ملی المپیک ایران و سرعت در سازمان‌دهی ورزش ایران و تلاش برای راه‌اندازی ۱۵ فدراسیون اشاره داشت و در نهایت در دوره سوم ریاست خود می‌توان به تصویب اساسنامه کمیته ملی المپیک اشاره کرد. مهم‌ترین اقدامات محمدعلی تربیت در طی دوره چهارماهه ریاست انجمن ملی تربیت بدنی ایران، تهیه مدال‌های گوناگون ورزش، تهیه جوایز و گلدان‌های نقره (کاپ) و همچنین آیین‌نامه اعطای آنهاست. الهیار صالح در دوره شش‌ماهه ریاست خود بر انجمن تربیت بدنی ایران عملکردهایی چون تشکیل مسابقات ورزشی دسته‌های آزاد و قهرمانی کشور، تهیه و تنظیم بودجه تفصیلی سازمان ورزش و پیشاهنگی، تهیه مدال‌های ورزشی برای دختران و زنان و تقویت ورزش‌های آنان، تأسیس مجله پیشاهنگی تربیت بدنی ایران و تنظیم آیین‌نامه جدید سازمان تربیت بدنی و پیشاهنگی داشت. از اقدامات مهم ابوالحسن ابتهج در طی دوره ریاست انجمن تربیت بدنی ایران می‌توان به تهیه اساسنامه انجمن و تفکیک تربیت بدنی به دو بخش متمایز تربیت بدنی آموزشگاه‌ها به وزارت فرهنگ و ورزش دسته‌های آزاد و پیشاهنگی به انجمن ملی تربیت بدنی اشاره کرد. سید علی

شایگان در دوره شش‌ماهه ریاست خود تصویب اساسنامه جدید انجمن و آغاز کار رسمی فدراسیون‌ها را انجام داد. مهم‌ترین اقدام دوره اول ریاست امان‌اله جهانیانی آغاز به عضویت در آمدن فدراسیون‌های ورزشی ایران در کمیته بین‌المللی المپیک بود. وی پس از یک دوره دو ماه که محمود بدر به ریاست سازمان رسید (متأسفانه از اقدامات وی هیچ مدرک و سندی به‌دست نیامد)، برای بار دوم ریاستش عملکردهایی چون شرکت ایران برای نخستین‌بار در چهاردهمین مسابقات المپیک لندن، راه‌اندازی دو دانشسرای تربیت بدنی دختران و یک دانشسرای تربیت بدنی پسران، تصویب اساسنامه جدید تربیت بدنی، تأسیس ۵ دانشسرای تربیت بدنی، شرکت ایران در اولین دوره بازی‌های آسیایی و شرکت ۲۱ نفر از ورزشکاران ایرانی در المپیک ۱۹۵۲ م. هلسینکی (فنلاند) را از خود به‌جای گذاشت. شرکت ایران در المپیک پانزدهم از جمله عملکردهای دوره کوتاه چهارماهه ریاست نادر باتمانقلیج است. در دوره مدیریت یکساله کمال‌الدین جناب سندی از عملکرد وی (شاید به‌دلیل مدیریت دوگانه تعیین‌شده از سوی محمدرضا پهلوی و محمد مصدق) یافت نشد. در دوره اول ریاست عباس ایزدپناه به حضور ایران در المپیک دوره شانزدهم (۱۹۵۶) در ملبورن استرالیا و کسب مقام چهاردهم اشاره کرد و شرکت ایران در پنجمین دوره بازی‌های آسیایی ۱۹۶۶، تایلند (بانکوک)، کسب مقام سی‌وچهارم المپیک ۱۹۶۴، توکیو، قهرمانی تیم کشتی آزاد ایران در جهان (۱۹۶۵ منچستر) و کسب مقام ششم در پنجمین دوره بازی‌های آسیایی ۱۹۶۶ تایلند (بانکوک) در دوره دوم ریاست وی اشاره داشت. محمد متین‌دفتری در دوره ریاست خود عملکردهایی چون تغییر نام تربیت بدنی به سازمان تندرستی جوانان و تربیت بدنی ایران، شرکت ایران در سومین دوره بازی‌های آسیایی ۱۹۵۸، ژاپن (توکیو) و شرکت در مسابقات المپیک هفدهم ۱۹۶۰ ایتالیا (رم) را در کارنامه خود به‌جای گذاشت. در دوره ریاست محمدحسین عمیدی می‌توان به اقداماتی مانند کسب نخستین قهرمانی تیم کشتی آزاد ایران در جهان (۱۹۶۱ یوکوهاما) و برگزاری مراسم هفته المپیک در سطح کشوری اشاره کرد. تهران در دوره ریاست منوچهر قراگزلو میزبان شصت و پنجمین کنگره بین‌المللی المپیک جهانی بود. در دوره ریاست چهارساله پرویز خسروانی می‌توان به مهم‌ترین اقدامات وی چون میزبانی جام ملت‌های فوتبال آسیا و نخستین قهرمانی در قاره کهن ۱۹۶۸ تهران، آغاز ساخت ورزشگاه آزادی برای میزبانی بازی‌های آسیایی ۱۹۷۴ (۱۳۵۰)، تأسیس مراکز آموزش عالی به‌منظور تربیت نیروی انسانی کارشناس تربیت بدنی و علوم ورزشی در دانشگاه تهران و تصویب قانون سازمان تربیت بدنی اشاره داشت. مصطفی امجدی در دوره حدود یکساله ریاست سازمان تربیت بدنی ایران اقداماتی در جهت حرفه‌ای شدن فوتبال کشور، افتتاح استادیوم صد هزار نفری آزادی و کارگران تهران و شرکت در مسابقات جهانی پینگ‌پنگ

(پکن) انجام داد. همچنین علی حجت کاشانی در دوره پنج‌ساله ریاست سازمان تربیت بدنی ایران اقداماتی شامل حضور در المپیک مونیخ و برگزاری هفتمین دوره بازی‌های آسیایی در تهران انجام داد. عدم حضور ایران در هشتمین دوره بازی‌های آسیایی به دلیل رویداد انقلاب جمهوری اسلامی در دوره ریاست نادر جهانبانی اتفاق افتاد، از طرفی نخستین حضور فوتبال ایران در جام جهانی ۱۹۷۸ آرژانتین نیز در همین دوره روی داد.

در تشریح مباحث مربوط به عملکرد مدیران سازمان تربیت بدنی ایران بر طبق اسناد و مدارک جمع‌آوری شده، می‌توان گفت سازمان تربیت بدنی ایران در ۲۸ فروردین‌ماه ۱۳۱۳ تأسیس شد و در ۱۳ آبان‌ماه ۱۳۱۵ به صورت یک شخصیت حقوقی به ثبت رسید. سازمان در سال ۱۳۱۳ با ریاست و سرپرستی عالی محمدرضا پهلوی تأسیس شد. فرامرز برزگر، ابوالفضل صدقی و نشریه راهنمای ارتش که هر کدام از اسناد دسته اول تاریخی به‌شمار می‌آیند، همه به اتفاق بر این مطلب تأکید داشته‌اند که در منزل حکیم‌الملک جلسه‌ای با حضور جمعی از سران مملکت تشکیل می‌شود و در این جلسه آقای حسین علاء نیز به‌عنوان اولین رئیس سازمان انتخاب می‌گردد. اولین اساسنامه این سازمان که در اسناد رسمی با عنوان «انجمن خودجوش» از آن یاد می‌شود، توسط تعدادی از علاقه‌مندان به ورزش راه‌اندازی شد، با تعداد کمی مصوبه به تصویب هیأت وزیران رسید و ریاست آن به حسین علاء واگذار شد و علی‌اصغر حکمت وزیر وقت نیز با پشتیبانی از سازمان که در آن موقع زیر نظر وزارت فرهنگ آغاز به کار کرده بود، مواجه شد.

از شهریور ۱۳۲۰ تا تیرماه ۱۳۲۴ یعنی حدود چهار سال برای دومین بار حسین علاء به ریاست سازمان ملی تربیت بدنی ایران منصوب شد. استخدام «فولکل» به‌عنوان کارشناس پیشاهنگی در همان سال انجام گرفت. ابوالفضل صدقی چهره شناخته‌شده ورزشی به ریاست اداره تربیت بدنی منصوب شد. خرید لوازم ورزشی از آمریکا، هند و انگلستان و تهیه آیین‌نامه انجمن‌ها و باشگاه‌ها، آماده‌سازی مقررات رشته‌های مختلف ورزشی و آماده‌سازی اماکن تمرینی و توجه خاص به جوان‌ها، انتشار مجدد مجله نیرو و راستی و نیز توجه به دسته‌های فوتبال مربوط به اقلیت‌ها، از جمله مهم‌ترین فعالیت‌هایی بود که در این دوره انجام گرفت. علاء که از ۱۳۲۱ پس از مرگ فروغی وزیر دربار شده بود، همزمان مسئولیت سازمان را نیز به‌عهده داشت. در این دوره علاء نزدیک‌ترین ارتباط را با محمدرضا پهلوی داشت. همچنین از اختیارات لازم برای ایجاد تحولات در ورزش به‌ویژه با توجه به شناخت وی از کشورهای پیشرفته برخوردار بود. حسین علاء در اواخر تابستان ۱۳۲۴ برای مأموریت‌های سیاسی در زمینه عدم تخلیه ایران توسط

شوروی سابق و رایزنی‌های لازم با آمریکایی‌ها به‌عنوان سفیر ایران به آمریکا رفت. جانشین او در انجمن مجدداً همانند دوره رضاشاه، ادیب‌السلطنه شد.

حسین سمیعی در دوره جدید مسئولیت خویش در سازمان ملی تربیت بدنی که حدود ۱۴ ماه به طول انجامید، شکل‌گیری کمیته ملی المپیک ایران و تلاش برای راه‌اندازی ۱۵ فدراسیون را در کارنامه خود دارد.

سید علی شایگان رئیس بعدی سازمان ملی تربیت بدنی ایران بود. وی عضو جبهه ملی ایران بود و سپس از همراهان نزدیک دکتر مصدق شد. او روزنامه‌نگار و حقوق‌دان بود. تحصیلات عالی‌اش را در فرانسه طی کرده بود. او نیز همانند الهیار صالح و ابوالحسن ابته‌هاج در جوانی به این سمت دست پیدا کرد. در کارنامه وی تصویب اساسنامه جدید سازمان و آغاز به کار رسمی فدراسیون‌ها دیده می‌شود. هنوز شش ماه از مسئولیت وی نگذشته بود که برای دومین بار حسین سمیعی به ریاست سازمان برگزیده شد. اینکه چرا مسئولان سازمان با این سرعت تغییر می‌یافتند و به‌ویژه علی شایگان، خود پریشانی است مهم، که به بررسی بیشتر نیاز دارد. در عین حال گرایش‌های چپ‌روانه شایگان، همکاری با دولت ائتلافی قوام و حمایت و کالت وی از سوی حزب توده ایران، شاید از دلایل تغییر او باشد.

حسین سمیعی در سومین دوره مسئولیت خود، تصویب اساسنامه کمیته ملی المپیک و پذیرش عضویت رسمی کمیته ملی المپیک ایران در کمیته بین‌المللی المپیک را در کارنامه دارد. وی پس از سه ماه مسئولیت انجمن را رها کرد و تیمسار امان‌الله جهانبانی به مدت سه ماه مسئولیت سازمان را به‌عهده گرفت.

جهانبانی که به‌دلیل غضب رضاشاه در سال ۱۳۱۶ از ریاست صنایع و معادن کنار گذاشته شده بود و به مدت یک سال زندانی شده و با خلع درجه و اخراج از ارتش از زندان آزاد شده بود. وی پس از استعفای رضاشاه به خدمت بازگشت و در کابینه فروغی به وزارت کشور و سپس وزارت راه دست یافت. در کابینه سهیلی نیز به وزارت جنگ منصوب شد و پنج دوره متوالی سناتور بود. وی از شاهزادگان قجری و نوه چهل‌دومین پسر فتح‌علی‌شاه بود. از ده‌سالگی برای تحصیل نظامی به روسیه رفته بود و در بازگشت نیز در قزاقخانه خدمت کرد.

در زمان کودتای ۱۲۹۹ رضاخان، وی سرهنگ قزاق بود. در مدت مسئولیت سه ماه وی عملکرد خاصی گزارش نشده است. اگرچه به عضویت در آمدن فدراسیون‌های ایرانی در مجامع جهانی به‌عنوان

بخشی از عملکرد وی اشاره شده است. وی پس از سه ماه از مسئولیت کنار رفت و محمود بدر در مسند ریاست سازمان نشست.

محمود بدر، فارغ‌التحصیل رشته اقتصاد از دانشگاه کمبریج - انگلستان - بود. در کابینه محمود جم پس از خودکشی علی‌اکبر داور، ابتدا کفیل و سپس وزیر دارایی شد. در کابینه اول علی سهیلی دوباره به وزارت دارایی و در کابینه دوم وی، وزارت بازرگانی، پیشه و هنر برگزیده شد. در کابینه محسن صدر مجدد وزیر دارایی شد. وی از ۱۳۲۶ تا ۱۳۳۰ نیز نایب‌التولیه آستان قدس رضوی بود. کانون بازنشستگان کشوری را تشکیل داد و ریاست آن را به‌عهده گرفت. در همین زمان بود که مسئولیت سازمان را به‌عهده گرفت و پس از دو ماه برای دومین مرتبه امان‌اله جهانبانی به سمت رئیس سازمان منصوب شد.

از عملکرد محمد بدر اطلاعات چندانی در دست نیست. در این زمینه نیاز به کاوش بیشتری است. جهانبانی در دوره دوم مسئولیت خود که از بهمن‌ماه ۱۳۲۶ تا دی‌ماه ۱۳۳۱ - حدود ۵ سال - به طول انجامید، عملکرد و سیاهه کاری شایان توجهی را از خود و همکارانش به‌جای گذاشت. این اولین باری بود که برای مدت طولانی مسئولیت سازمان به یک شاهزاده قجری سپرده می‌شد که سابقه قزاقی داشت و از امرای ارتش بود و فراز و نشیب‌های سیاسی زیادی را پشت سر گذاشته بود. اگرچه تأثیرات ضربه‌ای که از زمان رضاشاه بر او وارد شده بود، شاید در عملکرد او در این دوره بی‌تأثیر نبوده است، اما کم و بیش شاهد فعالیت‌های مثبتی در ورزش کشور به‌ویژه در حوزه ساختاری در این مرحله هستیم. کارهایی که شاید زودتر از این زمان هم می‌توانست به اجرا درآید. برای اولین بار در المپیک به‌طور رسمی شرکت کردیم (۱۹۴۸)، ورزش دانشگاه‌ها، مدارس و ارتش (۱۳۲۷ ش) به سازمان‌های ورزشی مربوط سپرده شد. مسابقات باشگاهی و قهرمانی کشور زیر نظر فدراسیون مربوط قرار گرفت. در حوزه آموزشی نیز تأسیس دانشسراهای تربیت بدنی پسرانه و دخترانه در دستور کار بود و چندین دانشسرا در این دوره (تا سال ۱۳۳۰) افتتاح شد. همچنین حضور در بازی‌های آسیایی (۱۹۵۱ م) - اولین دوره بازی‌ها - از فعالیت‌های شایان توجه سازمان ملی تربیت بدنی ایران بود. علاوه بر موارد مذکور میزان بودجه ورزش از ۱ درصد عواید به ۳ درصد رسید. تابستان ۱۳۳۱ برای دومین بار در بازی‌های المپیک - هلسینکی - شرکت کرد. در اواخر سال ۱۳۳۱ نادر باتمانقلیچ جانشین جهانبانی شد.

نادر باتمانقلیچ در دانشکده افسری تحصیل کرد و سپس به سوئیس رفت. در سال ۱۳۳۲ سرلشکر شد و پس از کودتای ۱۳۳۲ به ریاست ستاد ارتش درآمد. اگرچه پس از شهریورماه ۱۳۲۰ به دلیل گرایش‌ها و سوگیری نسبت به آلمان‌ها و مخالفت با انگلیس‌ها مدت کوتاهی زندانی شد، پس از آن مراحل پیشرفت

تا درجه سپهبدی ۱ (۳۳۶) را طی کرد. در دوره کوتاه مسئولیت وی عملکرد خاصی گزارش نشده است. اما در همین زمان درگیری بین دربار و دولت ملی مصدق به سازمان ملی تربیت بدنی ایران نیز کشیده شد و همزمان دو رئیس سازمان، یکی از طرف محمدرضا پهلوی و دیگری از سوی دکتر محمد مصدق معرفی شده بودند. چالش‌های سیاسی در جهت کسب قدرت در این مرحله سازمان را از اهداف دور کرده و رکود در فعالیتهای آن مشهود بود. کمال‌الدین جناب اولین و آخرین مسئول سازمان ملی تربیت بدنی ایران بود که از طرف نخست‌وزیر معرفی شده بود.

کمال‌الدین جناب در خانواده‌ای فرهنگی در اصفهان رشد کرد. ابتدا در اصفهان و سپس در تهران - دارالمعلمین - زیر نظر محمود حسابی در رشته فیزیک تحصیل کرد و سپس به سوربن و پس از آن به آمریکا رفت و دکتری فیزیک هسته‌ای گرفت. وی حدود ۵۰ سال به امور تحقیقاتی اشتغال داشت و هنگامی که محمود حسابی در دولت مصدق وزیر فرهنگ بود، کمال‌الدین جناب را به معاونت خود انتخاب کرد. ریاست سازمان ملی تربیت بدنی نیز از مشاغل وی بود. انتخاب وی از سوی مصدق نشانه‌ای از نگاه غیرنظامی به ورزش و رویدادهای آن بود. کمال‌الدین جناب شخصیت برجسته علمی و دانشگاهی بود که در رده اول پیشروان علم فیزیک قرار داشت و امروز پس از سال‌ها تفاوت دیدگاه مصدق را با محمدرضا شاه و دربار وی آشکارتر می‌شود. اگرچه انتخاب کمال‌الدین جناب گام مهمی در تغییر سیاست‌های سازمان ملی تربیت بدنی بود، به دلایل بی‌شماری از جمله قدرت نظامیان و دربار در زمینه مسائل ورزشی و انجمن، و از سوی دیگر مشاغل و علایق دیگر کمال‌الدین جناب، فرصت به دست آمده نه تنها به نتایج مناسب منجر نشد، بلکه زمینه‌ای شد که مجدداً نظامیان - که سازمان را تیول خود می‌دانستند - مجدداً و با قدرت سلطه خود را بر سازمان ادامه دهند. بی‌شک جامعه ورزش تلاش‌های ارزشمندی را از سوی کمال‌الدین جناب انتظار داشت. درحالی که اگر هم تلاشی شده باشد، اسناد خاصی از آن‌ها باقی نمانده و گویی در این دوره سازمان ملی تربیت بدنی دچار فراموشی و خواب بوده است. در این حوزه نیاز به تحقیقات میدانی از شخصیت‌هایی که درگیر مسائل سازمان بوده‌اند و در قید حیات هستند، است. پس از کودتای سال ۳۲ عملاً کمال‌الدین جناب دیگر مسئولیت سازمان را نداشت گرچه اسناد بیانگر آن هستند که تا اوایل سال ۱۳۳۳ نامبرده در مسند ریاست سازمان بوده است. از مردادماه ۱۳۳۲ عباس ایزدپناه به ریاست سازمان ملی تربیت بدنی که اینک به نام سازمان تربیت بدنی ایران شناخته می‌شد، منصوب گردید و قبلاً از سازمان با نام انجمن ملی تربیت بدنی ایران یاد می‌شده است. در این دوره اتفاق نادری افتاد و آن اینکه همزمان دو رئیس بر سازمان تربیت بدنی ریاست داشتند.

دکتر عباس ایزدپناه - سرلشکر- که ریاست سازمان دامپزشکی ایران را (۱۳۳۶ تا ۱۳۳۷) نیز در کارنامه خود دارد، در مقابل دکتر کمال‌الدین جناب بر مسند سازمان تربیت بدنی ایران نشست. وی معاون وزارت فرهنگ یعنی جایگاهی را که کمال‌الدین جناب پیش از او داشت، به‌دست آورد. اتفاق ارزشمندی که در تاریخ ورزش ایران تاکنون جایگاه خود را از دست نداده، دستیابی به مقام چهاردهم المپیک در شانزدهمین مسابقات آن یعنی در ملبورن استرالیاست. در سال ۱۹۵۸ در بازی‌های آسیایی توکیو نیز موفقیت زیادی نصیب تیم‌های ملی ایران شد که از افتخارات وی محسوب می‌شود. بعد از پنج سال مسئولیت انجمن (سازمان) به محمد متین دفتری انتقال یافت.

محمد دفتری فرزند محمود دفتری و برادر احمد متین دفتری بود. پدرش ملقب به عین‌الممالک بود و در سال ۱۳۰۶ به دعوت علی‌اکبر داور او را به خدمت در دادگستری دعوت کرد. محمد دفتری ابتدا در دانشگاه افسری تحصیل کرد و سپس به فرانسه رفت و در مدرسه نظامی، به تحصیل ادامه داد. پس از بازگشت استاد دانشکده افسری شد. در دولت رزم‌آرا به ریاست شهرداری رسید و در دولت مصدق به ریاست گارد گمرک منصوب شد. وی که برادرزاده دکتر مصدق بود، در توطئه‌ای علیه او مشارکت کرده و به عموی خود خیانت کرد. وی حدود دو سال مسئولیت سازمان را به‌عهده داشت. علاوه بر آن معاون وزارت فرهنگ نیز بود. در این دوره نام «سازمان تندرستی جوانان و تربیت بدنی ایران» انتخاب شد و ایران در سومین بازی‌های آسیایی با ۱۱۲ ورزشکار مقام چهارم را کسب کرد. همچنین حضور ایران در المپیک هفدهم (رم) در این دوره بود. بعد از محمد متین دفتری مسئولیت سازمان به محمدحسین عمیدی انتقال یافت.

محمدحسین عمیدی نیز تحصیلات نظامی داشت و در سال ۱۳۰۰ درجه یابوری در قشون متحدالشکل دریافت کرد. در سال ۱۳۱۶ فرمانده لشکر فارس شد و فرماندهی لشکر کرمان و لشکر دو مرکز را در کارنامه داشت. وی فرمانده نظامی تهران و رئیس اداره کل هواپیمایی بود. در دوره مسئولیت وی که کمتر از دو سال به طول انجامید، عملکرد خاصی به‌جز نخستین قهرمانی تیم کشتی ایران در مسابقات جهانی یوکوهاما (۱۹۶۱) و برگزاری مراسم هفته المپیک در کشور، از این دوره گزارش نشده است. پس از آن برای دومین بار عباس ایزدپناه سکان‌دار سازمان شد.

ایزدپناه در دوره دوم مسئولیت خود (۱۳۴۰-۱۳۴۵) بیشتر بر شرکت ورزشکاران ایران در مسابقات المپیک (۱۹۶۴) توکیو و بازی‌های آسیایی بانکوک (۱۹۶۶) تمرکز داشت. اگرچه تیم کشتی آزاد ایران مجدداً (۱۹۶۵) در منچستر قهرمان جهان شد و در اواخر سال ۱۳۴۵ منوچهر به مسند سازمان تربیت

بدنی ایران رسید. وی که از خوانین مناطق روستایی همدان بود، جزء معدود کسانی بود که از امرای ارتش نبود. اینکه چرا محمدرضا پهلوی در این زمان چنین تصمیمی گرفت، بر ما پوشیده است؛ شاید آزمونی بود برای کنار گذاشتن امرای ارتش که مدتی بود خود را صاحب‌اختیار سازمان تربیت بدنی می‌پنداشتند. به‌نظر می‌رسد محمدرضا پهلوی خواهان تحولات جدی‌تری - همانند آنچه تحت عنوان انقلاب سفید صورت پذیرفته بود - در ساختار ورزش بود. همچنین احتمالاً قرار بوده به‌منظور برگزاری شصت‌وپنجمین کنگره بین‌المللی المپیک در تهران فردی خارج از فضای نظامی در رأس سازمان ورزش باشد. در این مورد به تحقیقات میدانی نیاز است. آنچه به‌عنوان عملکرد قره‌گوزلو آورده شده، برگزاری همین کنگره است. پس از وی پرویز خسروانی در مسند سازمان قرار گرفت. پرویز خسروانی زاده شهرستان محلات بود. در سال ۱۳۱۹ وارد دانشکده افسری شد و در سال ۱۳۴۳ فرمانده ژاندارمی استان مرکزی (تهران) شد. در کابینه هویدا به معاونت نخست‌وزیری و ریاست سازمان تربیت بدنی رسید. وی همچنین مؤسس و رئیس هیأت مدیره باشگاه تاج بود. برادران او هر کدام در مقام‌های وزارت و غیره فعال بودند؛ اما خودش به دلیل حضور فعال در کودتای ۱۳۳۲ به‌طور خاص مورد توجه محمدرضا پهلوی بود. وی خود را مأمور محمدرضا پهلوی می‌دانست تا انقلاب سفید دیگری را در دستگاه ورزش به راه بیندازد. به همین منظور پس از انتصاب چند روز درهای سازمان را به روی همه بست تا ساختار جدیدی را برای سازمان پی‌ریزی کند. وی در برنامه‌های خود بر تجهیز نیروی انسانی، ایجاد تأسیسات و میدان‌های ورزشی و تأمین اعتبار برای اهدافش، تأکید داشت.

مدرسه عالی ورزش حاصل چنین تفکری بود. علاوه بر آن تشکیل کلاس‌های بازآموزی کوتاه‌مدت برای معلمان نیز در دستور کار وی قرار گرفت. در حوزه ساخت‌وساز تلاش‌های مهمی صورت گرفت. حجم کار انجام‌گرفته و گزارش‌شده آن است که در این حوزه حدود ۲۷۰ میلیون تومان سرمایه‌گذاری شد که مجموعه آزادی بیشترین رقم را (۶۰ میلیون تومان) به خود اختصاص داد. تفکیک سازمان از وزارت آموزش و پرورش نیز انجام گرفت. از سال ۱۳۴۷ رئیس سازمان - به‌جای معاونت وزارت آموزش و پرورش - به معاونت نخست‌وزیری ارتقا پیدا کرد. ساختارسازی در حوزه فدراسیون‌ها نیز به شکل‌گیری دفتر امور مشترک فدراسیون‌ها انجامید. فعالیت‌های گسترده‌ای در حوزه دستیابی به نسبت‌های بین‌المللی برای ورزش ایران انجام گرفت. علاوه بر آن استادیوم آزادی و باشگاه شاهنشاهی - متعلق به باشگاه تاج - در دوره وی ساخته شد. قانون سازمان تربیت بدنی نیز در سال ۱۳۵۰ به تصویب رسید. نخستین قهرمانی

فوتبال در جام ملت‌های آسیا نیز در سال ۱۳۴۷ به‌دست آمد. در بازی‌های آسیایی بانکوک تیم‌های ایران به مقام چهارم بازی‌ها دست یافتند.

پرویز خسروانی اگرچه پرکار بود و آثار زیادی به نام او به‌جا مانده است، به دلایل مختلف و از همه مهم‌تر گسترش قدرت بی حد و حساب او در زمینه‌های فساد برآمده از این قدرت شرایط را برای تغییر او فراهم کرد. در اواسط سال ۱۳۵۰ مصطفی امجدی به ریاست سازمان تربیت بدنی رسید (۴).

مصطفی امجدی همانند سایر امرای ارتش دانشکده افسری را طی کرد و در سال ۱۳۱۹ به درجه افسری رسید و مشاغل نظامی مختلفی را تجربه کرد. وی به درجه سپهبدی رسید و به سمت معاون نخست‌وزیر و رئیس سازمان منصوب شد. مدت مسئولیت وی کمتر از یک سال به طول انجامید. او پیش از این مقام ریاست فدراسیون وزنه‌برداری را نیز در کارنامه خود داشت. بیشتر زمان وی به تکمیل پروژه‌های ورزشی و همچنین همکاری برای برگزاری جشن‌های ۲۵۰۰ ساله صرف شد. افتتاح استادیوم کارگران در تهران و اعزام تیم پینگ‌پنگ به چین و افتتاح استادیوم صد هزار نفری از جمله عملکردهای مصطفی امجدی است. بعد از کمتر از یک سال وی از مسئولیت خود کناره‌گیری کرد و علی حجت کاشانی جانشین او شد (۴). علی حجت کاشانی که از اردیبهشت ۱۳۵۱ به معاونت نخست‌وزیری و ریاست سازمان رسیده بود، در خانواده‌ای مذهبی (در یکی از روستاهای نیشابور) به دنیا آمد. وی تحصیلات نظامی داشت و در دوره مسئولیت تیمسار حجت ایران در بازی‌های المپیک مونیخ شرکت کرد. همچنین استادیوم آزادی به‌منظور برگزاری هفدهمین دوره بازی‌های آسیایی افتتاح شد. رویداد مهم این دوره علاوه بر برگزاری مسابقات آسیایی، اعلام انحلال سازمان تربیت بدنی به دستور محمدرضا پهلوی و پی‌ریزی بنیاد نوین در ورزش کشور و شکل‌گیری وزارت ورزش و جوانان بود. پس از تیمسار حجت، نادر جهانبانی فرزند امان‌اله جهانبانی جانشین وی شد (۴).

نادر جهانبانی (ژنرال چشم آبی) در ابتدای ۱۳۰۷ متولد شد و در انتهای سال ۱۳۵۷ اعدام شد. وی سپهبد نیروی هوایی و ورزشکار بود و به‌طور ویژه در سوارکاری توانا بود. مادر وی هلن کاسمینسکی از مهاجران روسی بود. در ۱۸ سالگی وارد دانشگاه خلبانی نیروی هوایی روسیه شد. وی دیدگاه‌های روشنی در مورد آینده ورزش داشت که انقلاب ایران فرصتی برای وی باقی نگذاشت. در دوره مسئولیت او ایران برای اولین بار به جام جهانی فوتبال راه یافت. همچنین در زمان مسئولیت وی ایران در هشتمین دوره بازی‌های آسیایی به دلیل رویداد انقلاب شرکت نکرد (۴).

در مجموع ۱۸ نفر مسئولیت ورزش را به عهده داشته‌اند. تقریباً همه افراد و مسئولان یا از شاهزادگان قجری یا از ملاکین بزرگ و یا از امرای ارتش بودند. اگرچه برخی ممکن است به دلایل ویژگی‌های تجربی و علمی و همچنین توانایی‌های مدیریتی انتخاب شده باشند، اما اغلب این مسئولان به دلیل ارتباطات سیاسی و نزدیکی با مراکز قدرت در این مسند قرار گرفته بودند. مسئولان ورزش کشور اگرچه از دیدگاه حاکمان درجه اول از اهمیت زیادی برخوردار است، اما فرد مسئول آن هیچ‌گاه از خانواده ورزش چه تحصیل کرده‌ها و چه ورزشکاران و مربیان ورزش انتخاب نشده‌اند (۴).

جایگاه پراهمیت ورزش برخلاف اساسنامه انجمن که جهت‌گیری سیاسی را برای ورزش منع کرده بود، از همان ابتدا با سیاسی‌کاری و گرایش‌های سیاسی قدرتمند همراه بوده است. شاید اگر شایسته‌سالاری در این فرایند تا حدی اعمال می‌شد، حال و روز ورزش در دوران یادشده از جایگاه مناسب‌تری برخوردار بود. آنچه در مورد مسئولان سازمان می‌توان گفت آن است که سازمان تحت سلطه شاهزادگان بود که در مسیر تحولات خود با قدرت گرفتن محمدرضا پهلوی و ارتش، حکومت سرهنگ‌ها و امیران و گاهی امیرانی از تبار شاهزادگان چه از جنس قجر و چه از جنس حاکمان وقت سلطه خود را اعمال کردند.

نتایج تحقیق بیانگر آن بود که در حوزه عملکردی مربوط به ساختار و تشکیلات سازمانی سازمان تربیت بدنی ایران حسین اعلاء، حسین سمیعی، الهیار صالح، ابوالحسن ابتهاج، سید علی شایگان، امان‌اله جهانبانی، محمد متین دفتری و پرویز خسروانی فعالیت کردند. در خصوص ساخت امکانات و زیرساخت‌های ورزشی نیز حسین اعلاء، حسین سمیعی، الهیار صالح، پرویز خسروانی و مصطفی امجدی تلاش‌های بیشتری از خود نشان دادند. علاوه بر آن در خصوص حضور فعال در مسابقات مختلف نیز در دوره مسئولیت حسین اعلاء، حسین سمیعی، محمدعلی تربیت، الهیار صالح، امان‌اله جهانبانی، نادر باتمانقلیچ، عباس ایزدپناه، محمد متین دفتری، پرویز خسروانی، مصطفی امجدی، حجت کاشانی و نادر جهانبانی گام‌های مؤثری برداشته شد.

منابع و مأخذ

- 1 Porsaif, M., 1385. «Investigating the Relationship of Organizational Climate with Job Stress of Customs Officers Based in Tehran in 1385-1384», Master's Degree in Educational Management, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran (In Persian).
- 2 Esmaili M., 1392. «Physical training and sports history». Third edition. Tehran: Publication of the side (In Persia).

3. Barzegar F 1350. «Iran Sport History». First Edition. Tehran: Public Health Organization of Iran Physical Education Organization (In Persian).
4. Official Documents Organization (In Persian)
5. Sadri, A, 1340, «History of Sport», First Edition, Tehran: Ministry of Culture, General Directorate of Physical Education (In Persian).
6. Karimi, J. 1392. «A look at the history of physical education in the world». First Edition. Tehran: University Publishing Center. Pp. 1-252 (In Persian).
7. BehnamFaraz, R. 1985. «An Attitude Towards Iranian and World Sports in the Asian Games». First Edition. Tehran: Publications of the National Olympic Committee of the Islamic Republic of Iran (In Persian).
8. Kashif, MM, 1392. «History of Physical Education». Payame Noor University Press. Sixth edition. Pp. 1-152 (In Persian).
9. Niko Bakht, M. 1380. «Physical education in the mirror of Iranian culture and literature». First Edition. Tehran: Jihad Daneshgahi University Press (In Persian).
10. Dadar. N. 2006. «Sports Letters. First Edition. Tehran: Sabz Khomeh Publications (In Persian).
11. Ramezani Nejad, R. 1387. «History of Physical Education and Sports Science». First Edition. Amol: Sustainable North Publishing “Northern Cultural Institute”, (In Persian).
12. Farhad Far.A. 1392. «History of Physical Education and Sports», fourth edition, Tehran: Bamdad Ketab Publication (In Persian).

A Description of Performance of the Heads of Iran Physical Education Organization from the Beginning to 1978

Sara Honarmand Rad^{*1} – Atefeh Javadi Kermani²-Tahmooress Nouraei³

1.PhD Student in Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran2.MSc of Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Islamic Azad University of Kerman, Kerman, Iran3.Retired Assistant Professor, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran

(Received:2019/10/2019;Accepted: 2020/08/ 31)

Abstract

The aim of this study was to describe the performance of the heads of the Iran Physical Education Organization from the beginning. The research method was historical. Physical Education Organization as the main organization responsible for sports in Iran and its management performance are of great importance. In this study, physical education managers who have been involved in planning and drafting the laws and regulations of the National Organization of Physical Education in Iran, were introduced and their management performance were described. In fact, the performance of all the directors or heads of the National Organization of Physical Education in Iran were described from the beginning to 1978 (Pahlavi era). Documents (original sources) prepared by the National Library and Archives of I.R.Iran and old books related to the subject of research were used to collect data. The results showed that some heads of Iran Physical Education Organization such as Alaa, Samii, Izadpanah, Batmanaghlich, Khosravani and Kashani were more successful than others. The results also indicated that some important performances during these years were the enactment of the statute of pioneering and physical education and the establishment of the Sport Center of Iran (by Dr. Samii, 1936), the opening of the 30,000-spectator Amjadiya Stadium (by Dr. Samii, 1938), the establishment of the National Olympic Committee of Iran (by Dr. Samii, 1946), participation in Olympic Games, hosting of the AFC Asian Cup, the first wrestling championship in the ancient continent of Tehran in 1968 during the Khosravani's administration and the dissolution of the Physical Education Organization by the order of Mohammad Reza Pahlavi to establish the foundation for new sports in Iran entitled Ministry of Sport and Youth in 1976.

Keywords

Heads, Iran, organization, performance, physical education.

---

*Corresponding Author: Email: honarmand.rad@ut.ac.ir ; Tel: +98913133066